

CAMPANYA POBRESA ZERO

DOCUMENT MARC

**LA POBRESA ÉS EVITABLE.
CONTRA LES DESIGUALTATS: JUSTÍCIA SOCIAL**

PRESENTACIÓ

El grup organitzador de la Campanya Pobresa Zero està conformat per:

- Federació Catalana d'ONG per la Pau, els Drets Humans i el Desenvolupament, de la que en són membres 115 entitats.
- Taula d'entitats del Tercer Sector Social, formada per 32 federacions que agrupen més de 4.000 entitats.
- Coordinadora d'ONG Solidàries de les comarques gironines i l'Alt Maresme, formada per 83 entitats.
- Col·legis Oficial de Treball Social de Catalunya

Dades de contacte de la Campanya Pobresa Zero:

Telf. 93 442 28 35.

A/e: federacio@fcong.cat

C/ Tàpies 1-3, Barcelona.

Les entitats adherides al Manifest **La pobresa és evitable. Contra les desigualtats: justícia social**, d'aquest any són:

- 22 entitats més

DOCUMENT MARC

LA POBRESA ÉS EVITABLE. CONTRA LES DESIGUALTATS: JUSTÍCIA SOCIAL

Des de l'any 2010 la Campanya Pobresa Zero en representació del treball conjunt i transversal de més de 4.100 entitats de l'àmbit de l'acció social a Catalunya, la promoció de pau, la defensa dels drets humans i la cooperació pel desenvolupament, commemorem el 17 d'Octubre, Dia Internacional per a l'Eradicació de la Pobresa. Amb l'horitzó del 2015 com a meta per assolir i revisar els ODM, ens trobem al bell mig del Segon Decenni de Nacions Unides per a l'Eradicació de la pobresa (2008-2017).

Del benestar relatiu a l'empobriment accelerat en pocs anys

La pobresa és cada cop més extensa, intensa i crònica. Els diferents informes disponibles mostren un empitjorament general i accelerat de les condicions de vida tant de molts sectors populars, històricament més vulnerables, com de les classes mitjanes¹.

Com a societat històricament conscient i solidària, a Catalunya disposem de prou coneixements i capacitats per entendre i lluitar contra la pobresa, per la feina feta amb anterioritat tant a casa nostra, com a d'altre països. Per això sabem que la pobresa no es pot mesurar exclusivament des de perspectives econòmiques i materials sinó també des d'allò intangible, des de l'accés i les oportunitats per gaudir de béns immaterials com el benestar personal, la participació ciutadana i el compromís i vinculació social. L'economista hindú Amartya Senn parla de pobresa de capacitats, que té en compte també els processos que creen resistències en la generació de capacitats i oportunitats, tant a nivell econòmic, com social, cultural i/o psicològic. Des d'aquesta perspectiva hauríem de parlar de pobresa social, i de processos d'empobriment que presenten la seva cara més crua en aquelles persones més vulnerables.

Creixement desigual i polítiques d'austeritat, un còctel explosiu

En un món desigual, amb uns països desiguals, la desigualtat ha estat causa i conseqüència d'aquesta crisi global i complexa. Actualment, el 20% de la població mundial amb menors ingressos amb prou feines rep el 2% de l'ingrés total global. Segons l'OCDE, la distància entre rics i pobres es troba en el nivell més alt dels últims 30 anys a causa sobretot de la cada vegada major diferència salarial.

A l'Estat Espanyol i a Catalunya el creixement econòmic i l'època de bonança no es van traduir en una distribució més equitativa de la renda. Segons dades d'Eurostat, l'Estat espanyol registrava el 2011 l'índex més alt de desigualtat en la distribució dels ingressos de la Unió Europea (un 0,34), quatre punts per sobre de la mitjana de l'eurozona (0,30)². Abans de la crisi, els més rics ingressaven a Espanya 5,3 vegades

¹ Informe INSOCAT. Núm. 2: *Desigualtats i pobresa en un entorn de crisi (ECAS)*, 2013.

² Informe *Por una recuperación con rostro humano* (UNICEF) 2013. Apartat *Crecimiento de la exclusión y la desigualdad* (pàgina

més que els més pobres. El 2011 aquesta proporció va créixer fins al 7,5, i si no es modifica aquesta tendència, la previsió és que en una dècada (el 2022) el 20% de les persones més riques a Espanya arribin a ingressar de mitjana 15 vegades més que el 20% de les persones més pobres.

Vam construir una societat més rica però alhora més desigual, i vam dedicar poca atenció social i política a la bossa de pobresa estructural que va créixer entre els anys 1994 i 2007. El sistema funcionava només si el cicle de creixement econòmic es mantenia eternament. No es va augmentar la proporció d'inversió en despesa social del PIB³ ni es van impulsar polítiques estructurals que donessin resposta efectiva als greus problemes d'integració i inserció social d'una part de la població, ni es va apostar clarament per un sistema de protecció social just i equitatiu.

QUADRE: Un sistema fiscal que aguditza les desigualtats⁴:

- La inequitat fiscal a Espanya: una família monoparental mitjana aporta tant com les multinacionals que facturen més de 1.000 milions... El 15,6% de la seva renda.
- Les 3.369 SICAV d'Espanya gestionaran més de 27.000 milions. La tributació de les SICAV ha sortit intacta de les mesures contra la crisi.
- Les famílies suporten una pressió fiscal mitjana del 19%, molt superior proporcionalment a la de moltes empreses. La pressió fiscal d'una persona soltera i sense fills amb uns ingressos mitjans de 41.310 euros anuals se situa per sobre del 27,9%, en canvi, cap empresa suporta una càrrega de l'impost de societats per sobre del 25,2% en la pràctica.

Les polítiques d'austeritat imposades per la Troika europea no han fet sinó fer més visible la pobresa estructural que arrossegàvem, que ara resulta dramàtica, i empènyer la pobresa a noves capes de la societat. El que patim a casa nostra és el mateix que vàrem conèixer com a polítiques d'ajustament estructural a Amèrica Llatina, Àfrica i Àsia els anys 80 i 90, i que van impulsar el Banc Mundial i l'FMI. L'augment de la pressió fiscal, les retallades en despesa social i la privatització de serveis públics van ser algunes de les mesures aplicades a molts països d'aquests continents, i en aquells moments moltes ONG catalanes vam intervenir per pal·liar les greus conseqüències socials, i per donar suport en la lluita contra aquestes mesures injustes i inhumanes, a les seves ciutadanes.

QUADRE: dades de la pobresa

A Espanya:

- Al voltant de 12,7 milions de persones a Espanya estan en situació de pobresa i exclusió social, el que suposa un 27% de la població i un augment en 2,1 milions de persones des de 2008.
- La taxa de pobresa a Espanya el 2011 va ser del 21,8%.⁵

20).

3 *Crisis, desigualdad y pobreza. Aprendizajes des de el mundo en desarrollo ante los recortes sociales en España.* (INTERMÓN OXFAM), 2012.

4 *Crisis, desigualdad y pobreza. Aprendizajes des de el mundo en desarrollo ante los recortes sociales en España.* (INTERMÓN OXFAM), 2012. Apartat *Medidas para aumentar los ingresos.*

5 Font INE.

A Catalunya:

- La taxa de pobresa a Catalunya el 2011 va ser del 26,3 %.⁶
- S'ha incrementat en un 20,3% les dones que estan en situació de pobresa, i en un 18%, els homes; el 17,7% del conjunt és patida per persones grans; i el 26,4% a joves.
- De 2007 a 2011 la intensitat del risc a patir pobresa ha passat d'un 22,3 % a un 31,5%.⁷
- L'atur ha augmentat al 57,4% en el cas dels homes, i al 47,4% en el de les dones (un 52,7% en global).
- L'atur de llarga durada ha passat d'un 15 % a finals de 2008, a gairebé un 60 % el primer trimestre de 2013.⁸

QUADRE: Quan la pobresa entra per la porta, l'AOD salta per la finestra

- S'estima que els Fluxos Financers Il·lícits a tot el món van representar un total de 1,3 bilions de dòlars l'any 2009; és a dir, deu vegades més que l'AOD rebuda pels països en desenvolupament aquell mateix any.
- Reducció de l'AOD: el conjunt dels països de l'OCDE contribueixen de mitjana amb només el 0,3 del seu PIB. Amb dades de 2009, això suposa el 4,7% del PIB del conjunt de l'Àfrica subsahariana⁹.
- En el cas espanyol l'AOD dels últims tres anys s'ha anat reduint a més de la meitat (de 4.500 milions d'€ de l'any 2009, ha passat a 2.000 milions al 2013, que és només un 0,2% del PIB) , i s'ha situat a nivells de fa quasi 20 anys.¹⁰
- El cas de Catalunya és igual de flagrant i ha passat del 44 milions al 2009, a 13 milions al 2013.

Aquí i arreu la crisi global impacta de manera directa en les economies familiars i es tradueix en¹¹:

- **Increment del cost de béns i serveis bàsics**, com ara aliments, energia i medicaments, entre d'altres. L'impacte del decreixent poder adquisitiu és especialment marcat a les llars més pobres, que es manifesta sovint en una reducció de la quantitat i qualitat dels aliments ingerits, així com en d'altres despeses essencials com educació i salut. Les famílies més vulnerables estan suportant els costos d'unes polítiques d'ajustament i austeritat que en gran part no han fet sinó incrementar la seva exclusió.¹²
- **Reducció de l'ocupació i retallada de salaris:** Els alts índex d'atur segueixen sent una de les principals causes de les situacions de pobresa i

6 Font IDESCAT.

7 Informe INSOCAT núm 2. Desigualtats i pobresa en un entorn de crisi (ECAS), 2013. Taula 10. Intensitat de risc a la pobresa a Catalunya. Evolució per edats 2007-2011.

8 Informe INSOCAT. Núm. 2: *Desigualtats i pobresa en un entorn de crisi.* (ECAS), 2013 . Gràfica 5. Evolució de la taxa d'atur de llarga durada, en relació a la taxa global d'atur, per sexes. Comparativa Catalunya- Estat espanyol. 2008-2013.

9 Informe *Por una recuperación con rostro humano* (UNICEF), 2013.

10 *Crisis, desigualdad y pobreza. Aprendizajes des de el mundo en desarrollo ante los recortes sociales en España.* (INTERMÓN OXFAM), 2012.

11 Informe *Por una recuperación con rostro humano* (UNICEF), 2013. Apartat *Per una transmissió de la crisi global a nivell familiar* (pàgina 13).

12 Informe *Por una recuperación con rostro humano* (UNICEF), 2013. Apartat *Conclusiones* (pàgina 37 i 38).

exclusió social.¹³ La reducció de l'oferta de llocs de treball dignes força a moltes famílies a entrar en el sector informal, sovint en condicions arriscades i insalubres, i per un menor ingrés. S'incrementen les contractacions temporals que afecten especialment a les dones. Les conseqüències són la reducció de la renda per persona, la concentració de la pobresa en llars amb sustentadors joves que pateixen l'augment de la desocupació (fins al 24,63%), la precarització i l'elevat percentatge de treballadors pobres.

- **Disminució d'actius i reducció d'accés al crèdit:** La crisi ha generat la pèrdua d'estalvis per insolvències bancàries i congelació del crèdit. Davant les dificultats financeres, les famílies es veuen forçades a gastar els seus estalvis, demanar préstecs més cars, o vendre els seus actius. Un dels drames més colpidors són els desnonaments, conseqüència de l'impagament d'hipoteques que des de 2008 han obert 350.000 casos de llançaments, i s'han executat 172.000. Segons el Consell General del Poder Judicial, a Espanya -d'abril a juny de 2012- es van dur a terme uns 526 desallotjaments forçosos al dia (gairebé 16.000 al mes).
- **Reducció de l'accés a béns i serveis públics** com ara educació, salut, protecció social i serveis i programes d'ocupació, per successives retallades de la despesa pública, imposades per les polítiques d'austeritat. La crisi recaptatòria produïda per l'economia submergida i el frau fiscal ha augmentat aquesta bretxa. S'estimen que els ingressos tributaris defraudats a Espanya són uns 88.000 milions d'euros, xifra que suposa el 9% del PIB nacional, i que permetria al Govern espanyol cobrir el 92% de la factura sanitària del país.

A Catalunya hem de reaccionar. La pobresa és evitable i els processos d'empobriment es poden aturar

Aquest és un moment extraordinari que demana de mesures extraordinàries. La societat catalana ha de passar de l'estat de shock en què es troba a la reacció decidida per a l'eradicació de la pobresa. Malgrat alguns discursos continuen insistint que hem viscut per sobre de les nostres possibilitats i apel·len a la resignació, no hi podem caure: s'han pres decisions econòmiques i polítiques concretes que van prioritzar els interessos d'uns pocs, en detriment del bé comú de la societat, i, això, cal revertir-ho. Tot i la fragilitat en què ens trobem les entitats, mirem de refer-nos sense deixar d'analitzar les dades, ni de fer propostes. Perquè coneixem algunes de les causes concretes, també tenim solucions, i la majoria són polítiques, i van molt més enllà de l'àrea de Benestar Social o de Cooperació internacional. Aquest 2013, des d'aquesta plataforma col·lectiva demanem al Govern:

1. Polítiques i pressupostos generals que tinguin com a eix principal la lluita contra la pobresa

La lluita contra la pobresa no s'ha d'entendre com a política pal·liativa sinó com a eix rector per al desenvolupament i el benestar col·lectius. Cal un Consell de transició

¹³ Informe INSOCAT núm 2. *Desigualtats i pobresa en un entorn de crisi.* (ECAS). 2013. Taula 12. Atur per edats a Catalunya. Dades trimestrals.

econòmica cap a polítiques socials i econòmiques que frenin els processos d'empobriment i les desigualtats, amb lideratge del Govern però amb àmplia participació d'experts, agents socials organitzats (entitats, federacions, plataformes), informals (moviments socials), i amb la pròpia ciutadania afectada. Les persones que viuen i/o estan immerses en situacions de fragilitat i vulnerabilitat social han de poder fer sentir la seva veu i sentir-se ciutadans i ciutadanes de ple dret. Cal un gran consens social i polític i, més enllà de documents, un compromís real i ferm a curt i mig termini, i un pressupost concret per un abordatge integral i estructural de la pobresa.

2. Polítiques i pressupostos que garanteixin uns serveis socials bàsics de qualitat

Cal mantenir uns serveis socials bàsics de qualitat com a forma d'evitar més desigualtats. Les polítiques socials - inclosa l'AOD- no són luxes ni concessions, sinó mecanismes per a garantir drets fonamentals. Cal blindar els drets socials perquè la dignitat, el desenvolupament humà i la igualtat d'oportunitats de totes les persones estiguin garantits, independentment de qui governi, de la situació econòmica i de les obligacions imposades davant el pagament del deute. Cal garantir el dret a una educació i una sanitat públiques, universals i de qualitat, un sistema de garantia d'ingressos mínims, el dret a l'empar i l'assistència de les persones de la tercera edat i/o amb dependències, així com el dret a un habitatge digne.

3. Polítiques i pressupostos que reconsiderin la qüestió del deute públic

El problema originari del deute és clarament de deute privat, fonamentalment dels bancs¹⁴ lligats a les activitats immobiliàries, però el deute públic a Espanya és avui d'un 90% del seu PIB, i un de cada tres euros de despesa prevista en el Pressupost de l'Estat per al 2013 anirà destinat a pagar els interessos del deute. Això està obligant a la ciutadania a suportar polítiques de retallades, d'austeritat fiscal, i d'augment de la fiscalitat indirecta que penalitza més als que menys tenen, agreugen el deteriorament, i només provoquen una contracció de l'economia i accentuació de les desigualtats.

Molts anys d'estudi i treball ens han demostrat que el pagament d'un deute injust ha mantingut a bona part dels països empobrits en aquesta situació. Només al 2010 les transferències dels països pobres als rics en concepte de pagament d'interessos del deute, junt amb els beneficis de les remeses i les inversions públic/privades en els mercats, van ser superiors, en 557 mil milions de dòlars, a totes les transferències i inversions fetes pels països rics, als països més pobres¹⁵. Perquè coneixem aquestes dinàmiques perverses, cal ara no sotmetre's ni reproduir-les entre el Nord i el Sud d'Europa, i identificar molt bé quins interessos i crèdits es poden posposar i quins no i, en cap cas, congelar o posposar els pagaments a les entitats i els serveis públics que treballen amb les persones.

4. Polítiques i pressupostos per impulsar l'ocupació

El tema del Segon Decenni de les Nacions Unides per a l'Eradicació de la Pobresa és

¹⁴ El 2008, el govern va avalar el deute dels bancs espanyols amb 100.000 milions d'euros. Des de llavors, el Banc d'Espanya ha rescatat tres caixes d'estalvis i dos bancs, i ha nacionalitzat tres bancs per valor de 4.751.000 d'euros, sufragat pel Fons de Reestructuració Ordenada Bancària (FROB). *Crisis, desigualdad y pobreza. Aprendizajes des de el mundo en desarrollo ante los recortes sociales en España.* (INTERMÓN OXFAM), 2012. (Pàgina 41).

¹⁵ Informe *Por una recuperación con rostro humano* (UNICEF), 2013. Apartat *Transferencias Norte- Sur* (Pàgina 33).

«Plena ocupació i treball decent per tothom». Més enllà del que significa disposar d'una font d'ingressos, una feina possibilita a les persones desenvolupar el sentiment d'autoestima i de formar part de la col·lectivitat i sentir-se útils, actives i necessàries en la producció i ús dels béns socials. Cal, per tant, desenvolupar amb urgència programes formatius i polítiques d'activació de l'ocupació que possibilitin l'accés al món laboral i que permetin oportunitats reals als col·lectius més vulnerables i amb major dificultat per accedir, participar i integrar-se al mercat de treball.

5. Polítiques fiscals més justes i equitatives

La lluita contra l'evasió fiscal pot ser una de les polítiques per fer front a la crisi del deute, molt més efectiva que la via única de les retallades, o l'aplicació de mesures fiscals regressives. Cal frenar el frau i l'evasió fiscal i una fiscalitat més redistributiva i progressiva. Cal combatre la impunitat i l'opacitat dels paradisos fiscals mitjançant la transparència sobre la informació financera de les multinacionals i empreses, l'intercanvi d'informació entre les diferents administracions tributàries, i l'exigència de responsabilitat fiscal de les empreses. Evitem i reduïm despeses públiques supèrflues o innecessàries, i siguem bel·ligerants davant la duplicitat de càrrecs i les diferències salarials desproporcionades.

6. Polítiques més transparents i participatives

És urgent reforçar la confiança en el sistema polític. A banda d'acabar amb la impunitat de qui ha generat perjudicis a les arques públiques i a la ciutadania per tasques de gestió ineficients o irresponsables, cal ampliar els mecanismes generals de participació ciutadana (celebració de referèndums obligatoris i vinculants per a temes de gran impacte social, pressupostos participatius, comitès de control i d'avaluació obertes a diferents actors). Cal garantir de manera real i efectiva l'accés de la ciutadania a sol·licitar i rebre informació d'entitats públiques, i cal promoure un sector financer transparent, que compleixi amb la responsabilitat social de donar accés al crèdit a la ciutadania, i una normativa estricta de supervisió independent dels bancs.

7. Polítiques coherents i visió global

La incoherència política està en la base de l'augment de les desigualtats. Igual que no resulta lògic treure impostos a les grans fortunes si el que es vol és augmentar els ingressos, no podem generar riquesa empobrint o generant més desigualtats en altres països més pobres que nosaltres, mitjançant deslocalització o inversió socialment irresponsable. Calen polítiques coherents tant a casa nostra, com en relació al nostre entorn. Calen més mecanismes de coordinació interdepartamental per supervisar el conjunt de polítiques a la llum de les polítiques de solidaritat interna (acció social) i externa (cooperació internacional).

Cal que aquesta crisi ens obri el ulls a la globalitat. La lluita contra la pobresa i les desigualtats no es pot abordar de manera local i/o aïllada. Comptem amb referents i aprenentatges previs, i amb connexions amb agents i institucions internacionals. Hem de ser conscients que malgrat les nostres dificultats, la mateixa crisi impacta més brutalment en entorns amb sistemes de drets més fràgils, i que sense deixar

d'assumir la nostra responsabilitat en la situació global, cal revertir-la, també, de manera global. La Taxa sobre les Transaccions Financeres Internacionals és un bon exemple en aquest sentit. Ha estat acordada per 11 països de la UE, inclòs Espanya, que té pendent un programa d'aplicació. La seva entrada en vigor s'estima que pot significar uns 40.000 milions de dòlars anuals que poden ser destinats a finançar les polítiques de solidaritat interna i externa.

La demanda de més i millors polítiques no ens pot fer defugir la nostra responsabilitat personal. En les darreres dècades a la nostra societat s'han afeblit els vincles socials i les xarxes de protecció solidària informal que aquests generen, i que ajuden a contenir i frenar la pobresa i l'exclusió social. Alguns discursos socials i fins i tot algunes lleis educatives empenyen cap a l'individualisme i models de segregació social. Com a societat hem de practicar la solidaritat i la cooperació i hem de reclamar-les com a objectiu educatiu per tal de formar noves generacions de ciutadans i ciutadanes lliures, crítiques i capaces d'enfrontar-se al futur des d'una posició de recerca del bé comú, i no només des dels interessos particulars¹⁶.

LA POBRESA ÉS EVITABLE. CONTRA LES DESIGUALTATS: JUSTÍCIA SOCIAL.

Per això, us emplacem a la vostra co-responsabilitat i en qualitat de representants polítics de la ciutadania us demanem:

- Dotar de pressupostos suficients les partides pressupostàries vinculades a l'acció social, la pau, els drets humans i la cooperació per al desenvolupament en pro d'afrontar i donar cobertura als processos d'empobriment que afecten a les persones més vulnerables de la ciutadania.
- Implementar amb coherència de polítiques públiques i visió global, efectives i reals amb visió global que tinguin com a objectiu reduir l'augment de les desigualtats socials, activar una política fiscal més redistributiva i progressiva, lluitar contra el frau fiscal i reconsiderar, gestionar la qüestió del deute públic, impulsar l'ocupació laboral, promoure un sector financer transparent via el compliment de la responsabilitat social amb accés al crèdit a la ciutadania, supervisió estricta independent dels bancs...
- Implementar i activar controls de seguiment periòdics així com mecanismes de coordinació interdepartamentals per supervisar el conjunt de polítiques públiques de solidaritat interna (acció social) i externa (cooperació internacional). I, també ampliar els mecanismes generals de participació ciutadana (celebració de referèndums participatius, comitès de control i d'avaluació oberts a diferents actors de la societat civil organitzada, foment de la democràcia directa...).
- Tenir una major i millor coordinació i comunicació directa amb les organitzacions que treballem en l'àmbit de l'acció social a Catalunya, la promoció de pau, la defensa dels drets humans i la cooperació per al desenvolupament per a l'eradicació de la pobresa i l'exclusió social.

¹⁶ *Crisis, desigualdad y pobreza. Aprendizajes des de el mundo en desarrollo ante los recortes sociales en España.* (INTERMÓN OXFAM), 2012.

ANNEX

GLOSSARI

POBRESA HUMANA

L'Informe pel Desenvolupament Humà 1997¹⁷, del Programa de Nacions Unides pel Desenvolupament (PNUD), es centra no només en la pobresa d'ingresos sinó també en la pobresa des d'una perspectiva de desenvolupament humà, la pobresa concebuda com la negació d'eleccions i oportunitats per viure una vida digna. Si el desenvolupament humà consisteix en ampliar les opcions i oportunitats, la pobresa significa una privació de les oportunitats i les opcions més bàsiques per al desenvolupament humà (llibertat de portar una vida llarga, saludable i creativa, i se li nega l'accés a un nivell de vida digne, a la llibertat, a la dignitat, al respecte propi i al respecte pels demés).

“en el concepte de capacitat, la pobresa d'una vida es basa no només en la carència d'oportunitats en que la persona viu efectivament, sinó també en la manca d'oportunitats reals, determinades per limitacions socials i per circumstàncies personals, per a viure una vida valiosa i valorada (PNUD, 1997:18)¹⁸.

Les estratègies que proposa l'Informe del PNUD van més enllà de la redistribució dels ingressos ja que contempnen accions en àrees que s'ocupen de la igualtat de gènere, el creixement econòmic dels pobres, la globalització i la gestió democràtica del desenvolupament. Eradicar la pobresa, com s'emmarca en l'informe, implica:

- eliminar les barreres que impedeixen les eleccions i oportunitats per viure una vida digna,
- protegir a les persones de les noves pressions globals que creen pobresa o amenacen amb incrementar-la encara més,
- generar béns per als pobres,
- empoderar als homes i les dones per garantir la seva participació en els decisions que afecten a les seves vides,
- invertir en desenvolupament humà: salut i educació
- ratificar que l'eradicació de la pobresa absoluta en els primers decennis del segle XXI és possible i assequible i que constitueix un imperatiu moral.

POBRESA SOCIAL

L'indicador principal de desigualtats i pobresa en un entorn de crisi en la societat, que ens ajuda a comprendre més bé la situació de la problemàtica de la pobresa i l'exclusió social en clau social, és la taxa de risc a la pobresa¹⁹. La taxa de risc a la pobresa és el percentatge de persones que viuen en llars amb una Renda Disponible

¹⁷ <http://hdr.undp.org/es/informes/mundial/idh1997/>

¹⁸ PNUD (1997), Informe sobre Desarrollo Humano. 1997, Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo, Mundi-Prensa, Madrid.

¹⁹ Informe INSOCAT per a la millora de l'acció social. Núm. 2 Desigualtats i pobresa en un entorn en crisi (ECAS), 2013.

Equivalent inferior al 60% dels ingressos medians corresponents al tipus de llar. L'equivalència es construeix sobre la base dels ínx de l'OCDE (Organització per la Cooperació i Desenvolupament Econòmics) modificats.

Hi ha dues qüestions essencials en l'anàlisi de les taxes de risc a la pobresa. D'una banda, l'evidència empírica que la taxa de risc a la pobresa afecta de manera molt més directa a la població d'origen immigrat, i que aquesta tendència s'ha accentuat en els darrers anys. En segon lloc, és clau entendre també quin efecte tenen les transferències públiques sobre les situacions de pobresa que viu la població. Quines d'elles tenen un major impacte. Per exemple, és especialment destaquable l'efecte de les pensions en la reducció de les taxes de pobresa essencials.

DRETS ECONÒMICS, SOCIALS I CULTURALS

Tots els drets humans són indivisibles i interdependents. Les violacions dels DESC sovint estan relacionades amb violacions dels drets civils i polítics en forma de negacions reiterades. De la mateixa manera que per al ple gaudi del dret a la llibertat d'expressió cal concertar esforços en favor del dret a l'educació, per al gaudi del dret a la vida cal prendre mesures encaminades a la reducció de la mortalitat infantil, les epidèmies i la malnutrició.

El reconeixement dels DESC no és un simple catàleg de bones intencions per part dels Estats. Són drets que es deriven directament de tractats internacionals de drets humans, com el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de l'ONU (1966) i les normes establertes per organismes especialitzats com l'Organització Internacional del Treball (OIT) i l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO). L'Estat Espanyol va signar el Pacte el 28 setembre 1976 i el va ratificar el 27 abril 1977. L'Assemblea General de Nacions Unides va aprovar per consens, el 10 de desembre de 2008, el Protocol Facultatiu al Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals. Aquest instrument permetrà a les víctimes de vulneracions de drets com la salut, l'habitatge o l'educació sol·licitar protecció i reparació. L'Estat espanyol i va signar el Protocol el 2008 i el va ratificar el 23 de setembre de 2010, passant a ser el primer país europeu en ratificar-lo i el tercer de tot el món.

La jurisprudència interna de molts països i la tendència a incloure aquests drets en les reformes constitucionals demostren que aquests drets es poden fer complir mitjançant recursos legals. No obstant això, queda molt per fer perquè aquests drets s'equiparin als civils i polítics pel que fa a la seva exigència jurídica internacional.

Les vulneracions de drets humans que són causa o conseqüència de la pobresa gaudeixen d'un alt grau d'impunitat a tot el món.

La pobresa no és inevitable. En nombrosos casos, la pobresa és una conseqüència previsible de legislacions i pràctiques dels Estats, empreses i organismes

internacionals. Promoure l'accés sense discriminació a l'educació, la salut, l'aigua i l'habitatge, o garantir la participació i la seguretat, són obligacions de drets humans subscrites pels Estats. Obligacions extensibles a les empreses i als que actuen més enllà de les seves fronteres, inclosos els organismes multilaterals.

Per als estats no és opcional garantir els seus drets a totes les persones, sense discriminació. És una obligació immediata i impostergable. I no obstant això, els que pertanyen als sectors més desfavorits s'enfronten a múltiples barreres que els impedeixen accedir a la justícia quan aquests drets els hi són negats.

Per això, la lluita contra la pobresa ha d'incorporar mecanismes efectius que garanteixin que els Estats i les empreses responguin per les conseqüències negatives de les seves activitats.

Les persones que pateixen la pobresa estan atrapades en un cercle d'exclusió, violència, inseguretat i falta de veu. S'enfronten diàriament a amenaces contra la seva seguretat i la de la seva família, i estan sobreexposades a la violència estatal i a la dels grups armats. Probablement la seva llar, les seves pertinences i el seu mitjà de vida no estan protegits per la llei. No poden accedir a una protecció social mínima en cas de malaltia, o de pèrdua del seu mitjà de vida.

Els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM), acordats per tots els governs del món a la Cimera del Mil·lenni de les Nacions Unides de l'any 2000, són la principal resposta global a la pobresa. Aborden qüestions com l'eradicació de la fam i la pobresa extrema, la universalització de l'ensenyament primari i la reducció de la mortalitat infantil, i defineixen els èxits que la comunitat internacional espera aconseguir per a l'any 2015.

No obstant això, tal com estan plantejats, els ODM són insuficients i pequen d'importants limitacions. Estableixen objectius parcials, com reduir a la meitat el percentatge de persones que pateixen fam, o reduir en dos terços la mortalitat dels menors de cinc anys, quan en realitat els Estats ja s'havien compromès a complir anys abans en diversos tractats internacionals de drets humans. També oculten la persistent discriminació. La pobresa afecta de manera diferent a diferents grups humans, però la manera en què es mesura la consecució dels Objectius no revela si la situació de les minories i els grups marginats s'ha estancat o deteriorat.

Així i tot, el seu problema principal és no preveure la rendició de comptes, ja que no complir els compromisos no comporta cap conseqüència per als governs. Si s'establís una vinculació més estreta dels Objectius amb el marc dels drets humans, el seu incompliment seria alguna cosa més que el fracàs d'una política o uns programes. Seria un incompliment flagrant d'obligacions legals. Seria una violació de drets humans.

COEFICIENT DE GINI

El **coeficiente de Gini**²⁰ és una mesura de la desigualtat ideada per l'estadista italià Corrado Gini. Normalment s'utilitza per a mesurar la desigualtat en els ingressos, dins d'un país, però pot utilitzar-se per a mesurar qualsevol forma de distribució desigual. El coeficient de Gini és un número entre 0 i 1, on el valor 0 correspon amb la perfecta igualtat (tots/ totes tenen els mateixos ingressos) i on el valor 1 es correspon amb la perfecta desigualtat (una persona té tots els ingressos i els demés cap). Tot i que el coeficient de Gini s'utilitza per mesurar la desigualtat en els ingressos, també pot utilitzar-se per mesurar la desigualtat en la riquesa. En aquest supòsit, Aquest ús requereix que ningú disposi d'una riquesa neta negativa.

20 http://es.wikipedia.org/wiki/Coeficiente_de_Gini

Bibliografia utilitzada

- Informe *INSOCAT per a la millora de l'acció social. Núm. 2. Desigualtats i pobresa en un entorn de crisi* (ECAS), 2013.
- *Crisis, desigualdad y pobreza. Aprendizajes des de el mundo en desarrollo ante los recortes sociales en España* Intermón Oxfam, 2012 http://www.intermonoxfam.org/sites/default/files/documentos/files/Informe_IO_Crisis_desigualdad_y_pobreza_300113_0.pdf
- Informe *Por una recuperación con rostro humano. La infancia y las familias vulnerables en el epicentro de la Crisis global*. Unicef, 2013. [Por una recuperación con rostro humano. La infancia y las familias vulnerables, en el epicentro de la CRISIS GLOBAL.](#)
- INSOCAT, Indicadors Socials a Catalunya: <http://acciosocial.org/publicacions-ecas/insocat/>
- Informes ECAS sobre RMI: <http://acciosocial.org/rmi/>
- [Propostes del Tercer Sector d'Acció Social per a una Estratègia d'Inclusió Social 2010 a Espanya](#)
- Nota de premsa Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya: <http://www.tercersector.cat/noticia.asp?id=1116>

Altra documentació consultada:

- Pactes de les 6 CC.AA. firmats (La Rioja, Balears, Cantabria, Navarra, Comunidad Valenciana, Galicia).
- Balanç dels Pactes (Baròmetre) que va realitzar el grup de treball de Pobresa Zero: Document intern de la CONGDE.
- [EAPN: European Anti Poverty Network](#) (Xarxa Europea de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social). EAPN- Catalunya.
- "El coste de la inequidad: como la riqueza y los ingresos extremos nos dañan a todos" elaborat per Oxfam: <http://www.intermonoxfam.org/es/sala-de-prensa/nota-de-prensa/ingresos-en-2012-de-100-personas-mas-ricas-del-mundo-podrian-acabar-cu>
- "Desmantelando el futuro" Capítol 1 de l'informe "La realidad de la ayuda 2012". <http://www.intermonoxfam.org/sites/default/files/articulos/adjuntos/RDA2012%20Cap%C3%ADtulo%201%20Lanzamiento.pdf>
- www.whiteband.org. 7 ítems (Governança justa i transparència de comptes; drets de les dones i justícia de gènere; justícia social; cancel·lació del deute extern; ajut oficial al desenvolupament i finançament públic; justícia climàtica; pau i seguretat).